

Redegørelse afgivet af statsministeren (Mette Frederiksen) den 14. maj 2025

Redegørelse

om

rigsfællesskabet 2025

(Skriftlig redegørelse)

I denne redegørelse til Folketinget orienteres der om Færøernes og Grønlands økonomi samt om regeringens samarbejder, initiativer og fælles indsatsområder med Færøerne og Grønland.

Udvælgelse af emnerne i redegørelsen er udtryk for en prioritering, hvor der er taget højde for andre redegørelser med relation til rigsfællesskabet, herunder om samarbejdet i Arktis (R 3 11/10 2024) og om det nordiske samarbejde (R 2 9/10 2024). Der henvises til Redegørelse om rigsfællesskabet 2014 (R 12 8/4 2014) for en orientering om selvstyreo-rdningerne.

1. FÆRØERNE

1.1 Færøernes økonomi

Færøernes økonomi er fortsat i fremgang. Beskæftigelsen er historisk høj, og ledigheden er meget lav. Trods den gunstige konjunkturudvikling ventes der igen i år underskud i landsskassen. Finanspolitikken er fortsat ikke holdbar på længere sigt.

Finanspolitisk holdbarhed mv.

Færøernes Økonomiske Råd (Rådet) offentliggjorde i januar 2024 en ny beregning af den finanspolitiske holdbarhed. Det er Rådets vurdering, at der er behov for varige budgetforbedringer på 9 pct. af BNP eller ca. 2 mia. kr. for at sikre balance mellem offentlige indtægter og udgifter på længere sigt. Finanspolitikken er ikke holdbar, og det er nødvendigt med reformer og tiltag, der styrker holdbarheden. Den demografiske sammensætning på Færøerne vil ændre sig markant de kommende år. Antallet af personer over pensionsalderen stiger i forhold til personer i arbejdsstyrken. Det skyldes både, at der bliver flere ældre, og at levetiden er stigende. Siden 1988, hvor Færøerne overtog pensionsområdet, er middellevetiden blandt pensionister øget med 4 år og

er i dag 19 år, mens pensionsalderen ikke er øget tilsvarende. Det bliver dermed stadig vanskeligere for arbejdsstyrken at finansiere udgifterne til velfærdsområderne.

Pensionsalderen på Færøerne blev den 1. juli 2024 hævet fra 67 år til 67,5 år, og det er besluttet, at den stiger til 68 år den 1. juli 2030. Landsstyret har i marts 2025 fremsat et lovfor-slag i Lagtinget om at hæve pensionsalderen yderligere med tre måneder om året i perioden 2035-2042, hvorved den i så fald vil stige til 70 år. Rådet har tidligere anbefalet, at der indføres levetidsindeksering af pensionsalderen.

Det fremgår af landsstyrets forslag til finanslov for 2025, at den største økonomiske udfordring er at sikre finanspolitisk holdbarhed. Et vigtigt redskab vil i den forbindelse blive en finanspolitisk regulering, der skal indeholde bindende mål for udgiftsstigninger, og hvor Færøernes Økonomifond skal anvendes aktivt. Det er landsstyrets målsætning, at der skal være balance på finansloven fra 2026 og fremover.

Nationalbanken bemærkede i december 2024 i sin årlige analyse af Færøernes økonomi, at der er behov for en samlet styring og langsigtet planlægning af den offentlige økonomi. Det kan ske ved at indføre et finanspolitisk rammeværk, hvor der foretages en central styring af både landets og kommunernes økonomi. Et sådant rammeværk bør ifølge Nationalbanken samtidig sigte efter at kunne bidrage til et mere stabilt konjunkturforløb, hvor gode tider anvendes til at forberede sig på dårligere tider. Nationalbanken bemærker i den forbindelse, at det nuværende styringssystem for kommunernes økonomi, med fokus på løbende gældsstyring, bidrager uhensigtsmæssigt til konjunkturmedløb, hvor der i perioder med store indtægter og pres i økonomien er incitament til at hæve udgifterne. Rådet har også tidligere påpeget dette.

Færøernes Økonomifond har til formål at understøtte en selv bærende økonomi og bidrage til konjunkturudlig-

ning. Fonden blev oprettet i 2011, og indtægtsgrundlaget udgøres af en andel af landskassens overskud samt indtægter fra fiskeri- og opdrætserhvervet. Fondens formue udgjorde 1,3 mia. kr. ved udgangen af 2023. Lagtinget har i december 2024 vedtaget forslag om ændring af lagtingslov om Økonomifonden, som bl.a. indebærer, at grænsen for, hvornår indtægter fra fiskeri- og opdrætserhvervet placeres i fonden, øges fra 400 mio. kr. til 600 mio. kr. årligt. Det skal ses i sammenhæng med de senere års forhøjelser af fangst- og opdrætsafgifterne, som ventes at medføre øgede indtægter. Forhøjelsen af indtægtsgrænsen kan dog ifølge Rådet medføre, at landskassens indtægter fremover bliver mere følsomme over for udsving i fiskeri- og opdrætserhvervet, hvorved målsætningen om konjunkturudligning svækkes.

I november 2024 indgik alle partier i Lagtinget aftale om videre skridt mod at realisere en undersøisk tunnel til Suðuroy, der er den eneste af de større øer, hvortil der ikke er fast forbindelse. Der er enighed om, at projektet i første omgang forberedes, projekteres og udbydes, så der foreligger en nærmere vurdering af udgifter og et detailprojekt, før der tages endelig politisk stilling til evt. at fremme projektet. Partierne er enige om at bevilge 100 mio. kr. årligt på finansloven for 2025 og 2026 til de videre undersøgelser. Udgifterne er en del af landskassens samlede anlægsramme, som ventes at udgøre ca. 600 mio. kr. årligt i de kommende år. Projek-

tet vurderes at have et omfang på ca. 15 pct. af BNP og er dermed meget stort i forhold til Færøernes økonomi. Færøernes Landsbank har i den forbindelse fremført, at det bør undersøges nærmere, hvordan en sådan investering og låntagningen vil påvirke den finanspolitiske holdbarhed og landskassens råderum i de kommende år. Landsbanken fraråder, at der anlægges en Suðuroy-tunnel, hvis beslutningen træffes, inden der er taget de nødvendige skridt for at få balance i den offentlige økonomi.

Statsministeren og lagmanden indgik den 17. januar 2024 hensigtserklæring om overdragelse af Investeringsfonden for Færøerne. Fonden, som er oprettet ved lov i 1964, har bl.a. til formål at yde lån til investeringer i offentlige anlæg, som er nødvendige for den færøske erhvervsudvikling, og hvortil midler fra anden side ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Investeringsfondens aktiver udgjorde 758 mio. kr. ved udgangen af 2024. Folketinget vedtog i december 2024 den nødvendige lovgivning for en overdragelse af fonden til Færøerne pr. 1. januar 2025.

Offentlige finanser

Der budgetteres på finansloven for 2025 med et underskud på DAU-saldoen på 120 mio. kr. i 2025, jf. tabel 1.

Tabel 1. Landskassens drifts-, anlægs- og udlånsbudget (DAU), 2019-2025. Mio. kr.

	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023	Skøn 2024	FL 2025
Indtægter i alt	5.853	5.762	6.325	6.715	6.885	7.330	7.407
- Statens tilskud	642	642	642	642	617	592	567
Driftsudgifter mv.	4.970	5.538	5.737	6.033	6.341	6.824	6.907
Anlægsudgifter	454	515	451	488	759	673	618
DAU-saldo	428	-291	138	195	-215	-167	-120
Ekstraord. indtægter ¹	-144	-7	75	-164	-211	1	1
DAU inkl. ekstraord. indt.	284	-298	212	31	-426	-166	-120

¹ Det skal bemærkes, at nettoindtægter i Færøernes Økonomifond fra 2024 ikke længere inkluderes i DAU-saldoen under ekstraordinære indtægter, men indgår i DAU-saldoen under de almindelige indtægter.

Kilde: Landsstyremrådet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið) og Lagtinget.

Der er på finansloven for 2025 bl.a. prioriteret flere midler til sundhedsområdet, herunder kræftbehandling og sundhedsydelse i yderområderne, løn under visse uddannelser, informationssikkerhed, integration og bedre infrastruktur i visse områder på Færøerne.

Statens tilskud til Færøerne var i perioden 2015-2022 nominelt uændret på 641,8 mio. kr. årligt. Der har dermed i perioden været en real aftrapning af tilskuddet. Landsstyret har ønsket, at statens tilskud reduceres nominelt med 25 mio. kr. årligt i perioden 2023-2026, og tilskuddet udgør derfor 566,8 mio. kr. i 2025 eller knap 8 pct. af landskassens samlede indtægter.

Nationalbanken bemærkede i sin seneste analyse af Færøernes økonomi, at selvom der har været betydelig fremgang

i den færøske økonomi de senere år, så har der ikke været nævneværdige overskud på den offentlige saldo. Det indikerer, at den offentlige sektor bidrager til at forstærke den økonomiske aktivitet i en periode, hvor der er pres på kapaciteten i mange dele af økonomien. At de offentlige finanser ikke er tilstrækkeligt forbedret under højkonjunkturren betyder, at nødvendige tilpasninger udskydes, og man risikerer at skulle gennemføre større opstramninger under en lavkonjunktur.

Landskassens bruttogæld udgjorde 4,9 mia. kr. eller godt 17½ pct. af BNP ved udgangen af 2024. Landskassen havde på samme tidspunkt en likviditet på 4,5 mia. kr., og Færøerne har således en lav nettogæld. Det bidrager til at øge robustheden af de offentlige finanser og den færøske økono-

mi. Det skal bemærkes, at midlerne i Færøernes Økonomifond indgår i den likvide reserve. Gælds-niveauet er internationalt set beskedent, og renten på gælden er forholdsvis lav.

Færøernes internationale kreditvurdering har siden 2019 været på niveau Aa2 med stabile udsigter. I den seneste vurdering fra september 2024 bemærkede Moody's, at en højere rating bl.a. forudsætter et bredere erhvervsgrundlag, yderligere opbygning af likviditet og fastholdelse af det lave gælds-niveau. En lavere rating kan omvendt blive aktuel, hvis gælds-niveauet stiger signifikant samtidig med vedvarende offentlige underskud. En lavere rating kan også blive aktuel, hvis relationerne til Danmark svækkes. Det fremhæves i vurderingen, at den stabile relation til Danmark vægter positivt, og at økonomisk støtte fra Danmark anses for meget sandsynlig i tilfælde af likviditetsudfordringer. Færøerne har ansvaret for den økonomiske politik og beslutter selv, hvordan det offentlige budget finansieres.

Konjunkturudviklingen

Hagstova Føroya (Færøernes Statistik) offentliggjorde i 2023 for første gang tal for Færøernes BNP i faste priser. Den seneste opgørelse viser, at Færøernes økonomi har været i betydelig fremgang siden 2011 med en vækst i real BNP på 2,6 pct. årligt i gennemsnit. Rådet skønner i sin seneste rapport, at nominel BNP steg med 3 pct. i 2024 og forventer en vækst på 5 pct. i 2025, og 5¾ pct. i 2026. Rådets skøn foreligger alene i løbende priser.

Fremgangen i økonomien er tydeligt afspejlet på arbejdsmarkedet, hvor beskæftigelsen har været stigende i en længere årrække og var på 30.250 personer i januar 2025, hvilket er historisk højt. Mere end 80 pct. af befolkningen i alderen 15-66 år er i beskæftigelse, og Færøerne er blandt de lande med højest beskæftigelse i Europa. Ledigheden var 1,0 pct. i januar 2025, og der er således reelt fuld beskæftigelse. Fremgangen på arbejdsmarkedet de senere år skyldes i høj grad tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Rådet har tidligere vurderet, at de begrænsede ledige ressourcer på arbejdsmarkedet udgør en væsentlig barriere for fortsat høj økonomisk fremgang.

Væksten i forbrugerpriserne er aftaget yderligere det seneste år og var i 4. kvartal i 2024 under 1 pct. efter at have toppet i godt 10 pct. i 3. kvartal 2022. Lønstigningerne har de senere år ligget forholdsvis stabilt på godt 4 pct. Stigningstakten er bl.a. udtryk for det høje kapacitetspres i økonomien og krav fra lønmodtagerne om kompensation for den midlertidigt høje inflation.

Fiskeri og havbrug udgør drivkræfterne i Færøernes økonomi, og eksporten af fisk omfatter knap 95 pct. af vareeksporten. Den økonomiske fremgang siden 2011 har især baggrund i øgede fangster i det pelagiske fiskeri (makrel, blåhvilling og sild) og større mængder laks fra havbrug. Fiskerierhvervene har samtidig de senere år været begunstiget af meget høje eksportpriser. Vareeksporten udgjorde 12,2 mia. kr. i 2024 eller 0,4 mia. kr. mindre end i 2023. Den

lavere eksport skyldes en lavere fisket mængde som følge af bl.a. reducerede kvoter for sild og makrel, og en normalisering af eksporten af fiskemel og fiskeolie som var meget høj i 2023. Eksportværdien af laks har derimod været historisk høj i perioden.

Boligpriserne på Færøerne er igennem en årrække steget kraftigt. Udviklingen har bl.a. været drevet af højere indkomster, lavt renteniveau og øget indvandring af arbejdskraft. Boligudbuddet er samtidig ikke fulgt med under opsvinget. Efter en opbremsning i 2023 er boligpriserne begyndt at stige igen. De faldende renter i 2024 kan være en medvirkende årsag. De fleste boligejere har variabelt forrentede lån, og ændringer i renterne får derfor hurtigt gennemslag.

De færøske banker har ifølge Nationalbanken opbygget kapital siden 2017, og afstanden til de risikobaserede kapitalkrav er således noget højere end tidligere. Sammen med en øget indtjening styrker det bankernes modstandskraft, hvis økonomien rammes af en krise. Regeringen har hertil, efter henstilling fra Det Systemiske Risikoråd, besluttet at hæve den systemiske buffersats fra 2 pct. til 3 pct. fra den 1. juli 2025. Det betyder, at de færøske banker skal holde mere kapital. Henstillingen kommer på baggrund af en anmodning fra Færøernes Systemiske Risikoråd.

Færøernes befolkning er siden starten af det økonomiske opsving i 2011 vokset med godt 6.500 personer eller knap 14 pct. og udgjorde 54.640 pr. 1. januar 2025.

1.2 Justitsområdet på Færøerne

Der er med aftalen om domstolenes økonomi 2024-2027 afsat i alt 8,7 mio. kr. til en række initiativer ved Retten på Færøerne. Initiativerne omfatter bl.a. fortsat bunkebekæmpelse og nedbringelse af sagsbehandlingstiderne. Derudover er der bl.a. afsat midler til analyser af mulighederne for ligestilling af Retten på Færøerne med de danske domstole i forhold til it-understøttelse.

Færøernes Politi har ikke tidligere haft adgang til politiets sagsstyringssystem, POLSAS. Der er i 2024 igangsat en ud-rulning af systemet på Færøerne, som forventes fuldt implementeret ultimo 2025. Systemet skal understøtte en ensartet sagsbehandling på tværs af rigsfællesskabet.

Kriminalforsorgen har fra den 1. juli 2024 gjort det muligt at afsone på egen bopæl med elektronisk fodlænke på Færøerne, og der er også indgået aftale mellem kriminalforsorgen og en privat aktør på Færøerne om leje af pladser til brug for udslusning af afsonere.

Der er i oktober 2024 truffet beslutning om, at det nye fængsel på Færøerne skal ligge i Sunda Kommune. Den videre planlægning af fængslet pågår i samarbejde mellem kriminalforsorgen og de færøske myndigheder. Fængslet forventes at være færdigetablet ved udgangen af 2030.

1.3 Overtagelse af sagsområder

Færøernes landsstyre ønsker at overtage sagsområderne luftfart og søret samt forberede en overtagelse af landslægeområdet. Færøerne har pr. 1. juni 2024 overtaget farvandsafmærkning og fyrvæsen. I forbindelse med overtagelsen af epidemiområdet er der indgået en samarbejdsaftale mellem Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Landsstyreområdet for Sundhedsanliggender (Heilsumálaráðið).

2. GRØNLAND

2.1 Grønlands økonomi

Den økonomiske vækst i Grønland er aftaget efter en årrække med fremgang. Ledigheden er dog fortsat lav, og der er stadig pres på arbejdsmarkedet. Der budgetteres med et samlet overskud på de offentlige finanser de kommende år, hvilket også skal ses i sammenhæng med de finanspolitiske holdbarhedsudfordringer, som Grønland står over for på længere sigt.

Finanspolitisk holdbarhed mv.

Grønlands Økonomiske Råd (Rådet) offentliggjorde den 8. januar 2025 en opdateret beregning af den finanspolitiske holdbarhed. Beregningen er bl.a. baseret på en ny befolkningsprognose fra Grønlands Statistik, som viser et markant fald i befolkningen på 11.000 personer fra 56.700 i 2024 til 45.700 i 2050. Antallet af børn og unge op til 16 år falder ifølge prognosen med 4.100 i perioden eller en tredjedel, som følge af faldende fertilitet, mens beskæftigelsen falder med ca. 18 pct., da der vil blive over 8.000 færre i den erhvervsaktive alder 17-65 år. De største fald i beskæftigelsen sker frem mod 2035, hvor de store årgange når pensionsalderen. Antallet af personer over 65 år stiger fra 5.700 i 2024 til 8.400 i midten af 2030'erne, hvor der er flest ældre.

Befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet er afgørende for den økonomiske udvikling, herunder for de offentlige indtægter og udgifter. Rådets opdaterede beregning af den finanspolitiske holdbarhed viser, som i tidligere beregninger, at de offentlige udgifter vil løbe fra indtægterne de kommende år, og underskuddet på de offentlige finanser vil stige til over 3 pct. af BNP eller 650 mio. kr. årligt i den sidste halvdel af 2030'erne. Finanspolitikken er ikke holdbar, og der er behov for reformer og nye indtægter for at fremtidssikre de offentlige finanser.

Holdbarhedsproblemet er i de opdaterede beregninger noget mindre end tidligere. Det skyldes især den faldende fertilitet, og dermed færre forventede udgifter i fremtiden til undervisning og sociale foranstaltninger til børn og unge mv. Reduktionen i befolkningens størrelse kan få store afledte konsekvenser for erhvervsudviklingen og mulighederne for en mere selv bærende økonomi. Disse effekter indgår dog ikke i holdbarhedsberegningen, som har fokus på konsekvenserne for de offentlige finanser af befolkningsændringer. Det

er Rådets vurdering, at faldet i beskæftigelsen vil dæmpe væksten i økonomien med ½ pct. årligt i gennemsnit frem mod 2050.

Det forrige Naalakkersuisut fremlagde i november 2023 Holdbarheds- og Vækstplan 2, som viser mulige veje til en holdbar økonomisk udvikling frem mod 2040-2050, jf. også Redegørelse om rigsfællesskabet 2024 (R 10 28/02 2024). Det er anført i det nye Naalakkersuisuts koalitionsaftale, at holdbarheds- og vækstplanen fortsat er et vigtigt fundament for den økonomiske politik. I planen beskrives en række af de væsentligste udfordringer for Grønlands økonomi, herunder på uddannelsesområdet og arbejdsmarkedet, og der anvises en række reformspor, som sigter mod at reducere udgiftsniveauet i den offentlige sektor og gøre økonomien mere robust via øget aktivitet i den private sektor. En gennemførelse af de anførte reformer og initiativer vil ifølge holdbarheds- og vækstplanen bidrage til at lukke gabet mellem de offentlige indtægter og udgifter og sikre holdbare offentlige finanser.

Et centralt reformspor omhandler fremtidssikring af den offentlige sektor. Grundelementet heri er de budgetrestriktioner, der er indarbejdet i budgetloven, som senest blev ændret i 2021. Budgetloven indebærer bl.a., at de samlede bevillinger til drift, tilskud og anlæg på finansloven maksimalt må have en realvækst på 1 pct. i ét år og maksimalt en samlet realvækst på 2 pct. over fire år. Der er samtidig krav om budgetbalance eller overskud for selvstyret og de enkelte kommuner set over en 4-årig periode.

Loftet over realvæksten i de offentlige udgifter skærper incitamenterne for selvstyret og kommunerne til at foretage effektiviseringer og øge produktiviteten, men i det omfang der ikke realiseres reformer, så vil det ifølge Rådet medføre et stigende spænd mellem befolkningens forventninger til det offentlige serviceniveau, og det der kan leveres fra det offentlige.

Budgetloven har endvidere bestemmelser om håndtering af ekstraordinære indtægter i landskassen, så disse ikke medfører stigninger i de offentlige driftsudgifter. Budgetloven indeholder også mål og principper for styring af lånoptagelse, herunder at den offentlige sektor kun kan optage lån, der bidrager til at forbedre den finanspolitiske holdbarhed.

Et andet centralt reformspor er rettet mod indsatser, som skaber ny erhvervsmæssig vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi. Øget privat beskæftigelse og øget provenu fra skatter og afgifter kan også bidrage til en mere holdbar økonomi. En mere flerstrengt økonomi vil samtidig kunne medvirke til en bedre balanceret økonomi, hvor der er mindre risici i forhold til udviklingen i enkelte sektorer. Der er i dette reformspor fokus på indtægter fra ressourceafgifter på udnyttelse af naturressourcer, bedre tilrettelæggelse af dele af fiskeriet, udvikling af hhv. turisme- og råstofområdet og udnyttelse af vandkraftpotentialer på energiområdet.

Det vigtigste private erhverv i Grønland målt på beskæftigelse, værdiskabelse og eksport er fiskeriet, som også har stor betydning for landskassens indtægter. Ressourceafgifter fra fiskeriet har de senere år udgjort ca. 0,5 mia. kr. I maj 2024 vedtog et flertal i Inatsisartut forslag til en ny fiskerilov. Loven har overordnet til formål at sikre et bæredygtigt fiskeri, og der indføres bl.a. individuelt omsættelige kvoter for fiskeriet efter krabber og i det havgående fiskeri efter hellefisk.

Et flertal i Inatsisartut vedtog den 22. november 2024 den første grønlandske turismelov. Formålet med loven er bl.a. at understøtte udviklingen af turisterhvervet og regulere dette, så turistaktører bidrager til den økonomiske udvikling på en hensigtsmæssig måde. Loven indeholder bl.a. krav om autorisation for at udøve turismevirksomhed, og at rettighedshavere skal være bosat og fuldt skattepligtige i Grønland. Turismevirksomheder skal have mindst to tredjedele lokalt ejerskab for at opnå licens.

Den nye atlantlufthavn i Nuuk blev åbnet den 28. november 2024, mens lufthavnen i Ilulissat planlægges at være færdig ultimo 2026. Begge lufthavne ventes at bidrage til erhvervsudvikling, herunder turisme. Selvstyret ejer to tredjedele af lufthavnene, mens staten ejer en tredjedel. Staten er ud over ejerandel engageret med genudlån og garanti på et lån i Den Nordiske Investeringsbank. Staten medvirker således til at øge projektets finansielle robusthed og reducere renteudgifter og risiko for selvstyret.

Råstofområdet er også et fokusområde for nye arbejdspladser og indtægter. Der er potentiale for udvinding af mineraler i Grønland, og der har i en årrække været store for-

ventninger, men der er endnu ikke realiseret minedrift af større samfundsøkonomisk betydning, men der er minedrift af lokal betydning. Det forventes, at et islandsk selskab vil genåbne guldminen i Nalunaq (Kirkespirdalen) i 2025.

Det forrige Naalakkersuisut blev på efterårssamling 2021 bemyndiget til at optage lån til nye vandkraftprojekter ved Nuuk og Qasigiannnguit/Aasiaat. Projekterne vil kunne øge andelen af vedvarende energi i den offentlige forsyning fra ca. 70 pct. til knap 90 pct. Vandkraftprojekterne har et meget stort økonomisk omfang i forhold til Grønlands økonomi og nødvendiggør betydelig låntagning. Det blev med hensigts-erklæring af 15. marts 2022 mellem regeringen og Naalakkersuisut aftalt, at det skal afdækkes, om – og i givet fald hvordan – man fra dansk side kan bidrage i forbindelse med finansiering af projekterne. Finansministeren og daværende Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter underskrev på den baggrund den 8. januar 2025 en principaftale med forudsætninger for en dansk statsgaranti på 95 pct. til vandkraftprojektet ved Nuuk. Det er forventningen, at anlægsudgiften til projektet vil være på ca. 3 mia. kr. Vandkraftprojektet ved Nuuk er det første af de to projekter, som det med hensigtserklæringen af 15. marts 2022 blev aftalt at følge op på.

Offentlige finanser

Der budgetteres på finansloven for 2025 med et underskud på drifts- og anlægssaldoen (DA) på 130 mio. kr. i 2025, jf. tabel 2.

Tabel 2. Landskassens drifts- og anlægsbudget (DA), 2022-2028. Mio. kr.

	R	R	FL	FL	BO	BO	BO
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Indtægter i alt	7.628	7.982	8.183	8.542	8.522	8.557	8.592
- Statens tilskud	3.986	4.142	4.307	4.454	4.454	4.454	4.454
Driftsudgifter mv.	6.983	7.084	7.386	8.058	7.872	7.869	7.878
Anlægsudgifter	522	467	508	605	582	647	560
DAU-saldo	123	431	291	-122	67	41	154
DA-saldo	113	424	284	-130	57	31	144

Kilde: Grønlands Selvstyre. Finanslov for 2025.

En stigning i indtægter fra skatter og afgifter medfører sammen med udgiftsbegrænsningerne i budgetloven, at finansloven for 2025 udviser et samlet overskud på godt 100 mio. kr. i perioden 2025-2028. Budgetlovens begrænsninger på udgiftsudviklingen kan give et vigtigt bidrag til at imødegå den gradvise forværring af den offentlige økonomi, som de demografiske ændringer vil medføre de kommende år.

På finansloven for 2025 er det bl.a. prioriteret at styrke uddannelsesområdet og erhvervsudvikling samt tilføre flere midler til sundhedsområdet, som er under pres og står over for store forandringer, jf. også Sundhedskommissionens be-

tænkning fra maj 2023. Et stigende antal ældre borgere samt bl.a. rekrutteringsudfordringer gør det vanskeligt at opretholde et bæredygtigt sundhedsvæsen. Folketinget har på den baggrund, efter aftale mellem regeringen og Naalakkersuisut, ekstraordinært afsat 140 mio. kr. i perioden 2025-2028 til en sundhedspulje til Grønland.

Finansloven for 2025 bygger bl.a. også på politiske aftaler om reformer på skatte- og afgiftsområdet, som har til formål at reducere den økonomiske ulighed og tilskynde til et øget arbejdsudbud. Konkret øges person- og beskæftigelsesfradraget. Det medfører merudgifter på 360 mio. kr. årligt, som

delvist finansieres af forhøjelse af arbejdsmarkedsafgiften og emballageafgifter.

Statens tilskud til Grønland udgør knap 4,5 mia. kr. i 2025 eller godt halvdelen af landskassens indtægter. Staten varetager herudover 30 sagsområder, som kan overtages af selvstyret. Områderne omfatter bl.a. finansielle forhold, politi, retsvæsen og kriminalforsorgen. Udgifterne til områder, der kan overtages, udgør skønsmæssigt væsentligt over ½ mia. kr. årligt for staten. Rigsmyndighederne varetager også områder, som ikke kan overtages inden for rammerne af grundloven. Det gælder bl.a. udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken. På forsvarsområdet anvender Danmark knap 1 mia. kr. årligt i Grønland. Beløbet stiger med den i januar 2025 indgåede delaftale 1 om Arktis og Nordatlanten, ligesom der i første halvår 2025 skal indgås en delaftale 2.

Selvstyret, kommunerne og de selvstyrejede selskaber havde i 2023 en samlet rentebærende gæld på 7,8 mia. kr. eller 37 pct. af BNP, mens nettogælden udgjorde 4,1 mia. kr. eller knap 20 pct. af BNP, hvilket er lavt internationalt set. Gælden er primært i selskaberne, mens landskassen har en nettoformue på godt 1 mia. kr. Den rentebærende gæld er øget betydeligt de senere år i takt med investeringer i de selvstyrejede selskaber og lufthavnsprojekterne, og den ventes at stige yderligere til 9,9 mia. kr. i 2027 som følge af bl.a. forventet låneoptag til vandkraftprojekterne.

Der blev i januar 2024 indgået aftale mellem Grønlands Selvstyre, Den Danske Stat og KommuneKredit, som giver

grønlandske kommuner mulighed for at optage lån i KommuneKredit i perioden 2024-2031 på baggrund af en garanti fra selvstyret og staten. Den samlede låneramme udgør 4,0 mia. kr. Låneadgangen giver kommunerne mulighed for at nedbringe deres finansieringsomkostninger til investeringer i bl.a. infrastruktur-, anlægs- og erhvervsprojekter.

Grønland har ansvaret for den økonomiske politik og beslutter selv, hvordan det offentlige budget finansieres.

Konjunkturudviklingen

Grønlands økonomi har vist sig robust over for de senere års internationale kriser. Fremgangen har i de senere år især haft baggrund i gode tider i fiskeriet og de store bygge- og anlægsinvesteringer i lufthavne og anden infrastruktur, som har holdt aktiviteten oppe. Turismen er samtidig vendt stærkt tilbage efter pandemien. Der var i 2023 en vækst i real BNP på 0,9 pct., jf. tabel 3.

Rådet skønner, at der i 2024 var en vækst i real BNP på ca. 1 pct., og det ventes også at være tilfældet i 2025. Den økonomiske aktivitet er således aftaget, hvilket bl.a. skyldes en opbremsning i fiskeriet, hvor fangstmængderne af hellefisk og rejer er stagnerende eller faldende samtidig med, at priserne på de vigtigste fiskeprodukter har været stagnerende eller faldende siden anden halvdel af 2023.

Tabel 3. Forsyningsbalancen 2020-2025. Årlig realvækst i pct.

	Andel af BNP i 2023	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Privat forbrug	21,6	-0,3	3,2	0,6	0,1	0,7	1,6
Offentligt forbrug	27,6	-2,9	2,3	-1,7	2,2	0,5	0,5
Bruttoinvesteringer	23,8	7,0	13,7	1,8	-3,6	3,7	-11,2
Eksport af varer og tjenester	27,0	-4,0	-6,0	13,9	3,0	0,0	-3,5
Endelig anvendelse i alt	133,8	-0,5	3,0	3,9	0,3	1,1	-2,7
Import af varer og tjenester	33,8	-2,1	6,0	5,7	-0,1	1,5	-9,1
Bruttonationalprodukt (BNP)	100,0	0,3	1,6	2,0	0,9	0,9	1,1

Kilde: Grønlands Statistik. 2021-2023 er foreløbige tal. 2024-2025 er skøn fra Grønlands Økonomiske Råd. BNP er foreløbig opgjort til 34,6 mia. kr. i 2023.

De store anlægsinvesteringer er samtidig budgetteret til at toppe i 2024, hvorefter aktiviteten vil falde betydeligt. Byggeriet af lufthavnen i Nuuk er afsluttet, mens projekterne i Ilulissat og Qaqortoq ventes afsluttet i 2026. De højere renter kan endvidere have medvirket til at dæmpe de private investeringer. Det offentlige forbrug ventes i prognoseårene at stige moderat i overensstemmelse med budgetloven.

Udviklingen i økonomien afspejles på arbejdsmarkedet, hvor ledigheden har været faldende i en årrække og var historisk lav i 2023. Det er Rådets vurdering, at ledigheden var stort set uændret i 2024 på 2¾ pct. Udviklingen på arbejdsmarkedet har medført et stigende behov for udenlandsk arbejdskraft. Rådet har tidligere vurderet, at en løsning af

problemet med arbejdskraft vil være den væsentligste økonomiske udfordring i Grønland de kommende år.

Forbrugerpriserne var 3,6 pct. højere i januar 2025 sammenlignet med januar 2024. Rådet skønner, at inflationen vil blive ca. 3 pct. i 2025 bl.a. som følge af en antagelse om, at priserne på importerede varer stiger omtrent som i udlandet.

Grønlands befolkning udgjorde 56.542 pr. 1. januar 2025. Antallet af indbyggere i Grønland har stort set været konstant i mange år, mens folketallet har været stigende i Nuuk, hvor der nu bor 20.091 eller godt en tredjedel af befolkningen. I 2023 boede der 17.067 personer i Danmark,

som er født i Grønland. En fjerdedel af den grønlandsk fødte befolkning bor således i Danmark.

2.2 Historisk udredning af forholdet mellem Danmark og Grønland samt spiralsagen

Naalakkersuisut og regeringen besluttede med fælleserklæring af 9. juni 2022 at iværksætte en historisk udredning af forholdet mellem Grønland og Danmark i perioden efter 2. Verdenskrig og frem til i dag. Formanden for Naalakkersuisut og uddannelses- og forskningsministeren underskrev på den baggrund den 22. juni 2023 kommissorium for udredningen.

Naalakkersuisoq for Selvstændighed og Udenrigsanliggender og uddannelses- og forskningsministeren udpegede den 20. februar 2024 i fællesskab en forskningsledelse på baggrund af indstilling fra Grønlands Forskningsråd og Danmarks Frie Forskningsfond. Danmark har tilvejebragt en samlet finansiering på 45 mio. kr. til udredningen, som forankres på Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet). Midlerne udmøntes af Naalakkersuisut. Udredningen forventes udarbejdet over ca. fem år efter indgåelse af aftale mellem forskningsledelsen og Ilisimatusarfik.

Naalakkersuisut og regeringen indgik i september 2022 aftale om at få udarbejdet en uvildig udredning af spiralsagen, hvor grønlandske kvinder og unge piger fra 1960'erne og frem fik opsat en svangerskabsforebyggende spiral. Det gjaldt også grønlandske elever, der opholdt sig i Danmark på bl.a. efterskoler. Udredningen skal afdække den historiske kontekst for denne praksis frem til og med 1991, hvor Grønland overtog sundhedsområdet, tillige med beslutningsforløbet og gennemførelsen af initiativet. Derudover skal den afdække det retlige, sundhedsfaglige og administrative grundlag for opsætning af spiraler på daværende tidspunkt. Den uvildige udredning blev igangsat den 30. maj 2023 og forventes afsluttet i september 2025.

Naalakkersuisut har i august 2024 iværksat en uvildig ekspertundersøgelse af de menneskeretlige aspekter ved spiralsagen og øvrige svangerskabsforebyggende praksis i perioden fra ca. 1960 og frem til i dag. Undersøgelsen forventes færdig ultimo september 2025.

2.3 Styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland

Arbejdet med at implementere de 16 anbefalinger fra 2020-rapporten om det grønlandsk-danske tværgående arbejde for en styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland udløb formelt i 2023. Flere af initiativerne er dog videreført i den grønlandske socialstyrelses almindelige drift. Naalakkersuisut offentliggjorde i november 2024 den afsluttende rapport for projektet.

Der blev med aftalen om udmøntning af SSA-reserven for 2024-2027 afsat i alt 18 mio. kr. i årene 2024-2026 til at understøtte den styrkede indsats for udsatte børn og un-

ge i Grønland, og der er med aftalen om udmøntning af SSA-reserven for 2025-2028 afsat i alt 15 mio. kr. i årene 2025-2027 til yderligere at styrke og videreføre indsatsen.

2.4 Socialt udsatte grønlandere i Danmark

Det skønnes, at et forholdsvis stort mindretal af grønlandere, der er bosat i Danmark, lever i forskellige former for social udsathed.

Der er med aftale om udmøntning af SSA-reserven for 2025-2028 afsat 10 mio. kr. til en pulje, hvor kommunerne kan søge om midler til støtte til unge i Danmark med grønlandsk baggrund, som lever i eller er i risiko for hjemløshed, og som anvises en bolig. Med aftalen for 2025-2028 afsættes også 7 mio. kr. til at etablere en bisidderordning, som kan støtte borgere i Danmark med grønlandsk baggrund i mødet med bl.a. kommuner og læger og bidrage til dialog mellem borger og myndighed samt styrke retssikkerheden for udsatte grønlandere.

I aftale om udmøntning af SSA-reserven for 2024-2027 blev der afsat 11,5 mio. kr. i perioden 2024-2026 til at videreføre midler til De Grønlandske Huse i hhv. Aalborg, Aarhus, København og Odense til husenes indsats for nytilkomne grønlandere i Danmark. De Grønlandske Huse fik også tilført 6 mio. kr. på finansloven for 2023 i perioden 2023-2026 til etablering og drift af kollegier til grønlandske førsteårs-studerende i Aalborg og København.

Regeringen har den 6. februar 2025 fremsat lovforslag om oprettelse af en særlig enhed med ekspertise i grønlandske sproglige og kulturelle forhold under den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) i Social- og Boligstyrelsen, der skal anvendes i visse børnesager. Lovændringen er trådt i kraft den 1. maj 2025.

2.5 Justitsområdet i Grønland

Grønlands Politi har ikke tidligere haft adgang til politiets sagsstyringssystem POLSAS. Der er i 2024 igangsat udrulning af systemet i Grønland, som forventes fuldt implementeret ultimo 2025. Der er samtidig afsat midler til Grønlands Politi til bl.a. bunkebekæmpelse forud for implementeringen af POLSAS.

I forhold til modernisering af Grønlands Politis bygninger er der planlagt renovering af 18 stationer og detentioner i Grønland, hvoraf 16 er afsluttet, og to er planlagt afsluttet medio 2025. Derudover er byggeriet af nye politistationer i Ilulissat og Upernavik afsluttet, ligesom ombygning af vagtcentralen i Nuuk er afsluttet, hvilket er en forudsætning for etableringen af videolink mv. på 22 lokalstationer, som er en del af Grønlands Politis detentionsovervågning. Implementering af detentionsovervågning blev igangsat i 2023 og forventes afsluttet i første halvår af 2025.

Der blev på finansloven for 2024 afsat 2 mio. kr. i perioden 2024-2025 til at gennemføre en udredning om de sam-

lede løn- og arbejdsvilkår for kommunefogederne i Grønland. Grønlands Politi har indgået samarbejdsaftale med Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) om at forestå en sådan undersøgelse, som forventes at foreligge i første kvartal 2026.

Kapacitetsudnyttelsen i Kriminalforsorgen i Grønland er de senere år steget markant på tværs af pladser for tilbageholdte og domfældte, herunder personer i forvaring. Der er igangsat et særskilt arbejde i Justitsministeriet med det formål at overveje, hvordan der kan tages hånd om de grundlæggende kapacitetsudfordringer i Kriminalforsorgen i Grønland.

Regeringen besluttede i juni 2023 at arbejde på at skabe grundlag for, at løn- og ansættelses-vilkår for statsansatte tjenestemænd i Grønland varigt bliver ligestillet med vilkårene for tjenestemænd i Danmark (og på Færøerne), herunder politi- og anstaltsbetjentene. Regeringen besluttede endvidere i november 2023, at ligestillingen også skal omfatte statens overenskomstansatte. Ligestillingen af løn- og ansættelsesvilkår skal forhandles med de faglige organisationer og ske ved ændring af bl.a. tjenestemandsløvgivningen. Det er forventningen, at det kommende lov- og aftalegrundlag for statens ansatte i Grønland kan træde i kraft den 1. april 2026. De midlertidige lønforbedringsaftaler for politi- og anstaltsbetjente i Grønland, der blev indgået i hhv. 2020 og 2021, er i december 2023 forlænget frem til 31. marts 2026. Finansministeriet har derudover i 2024 indgået nye overenskomster og lønaftaler for statsansatte i Grønland, der bl.a. indebærer lønforbedringer til tjenestemænd, herunder polititjenestemænd, og overenskomstansatte i staten i Grønland.

Med aftale om domstolenes økonomi 2024-2027 er der afsat i alt 50,1 mio. kr. til en række initiativer ved Grønlands Domstole. I flerårsaftalen er der bl.a. afsat midler til at undersøge mulighederne for en bredere anvendelse af it-fagsystemer ved retterne i Grønland, der svarer til understøttelsen af retterne i Danmark. Der er desuden afsat midler til, at Landsforsvareren styrkes, og der er afsat midler til oprettelse af en bistandsværgekoordinator, der blev udpeget fra den 1. april 2025. Herudover er der afsat midler til ansættelse af yderligere personale ved kredsretterne, herunder to kredsdommere i 2027.

2.6 Bekæmpelse af racisme mod grønlændere i Danmark og styrkelse af ligebehandling af herboende grønlændere

Udlændinge- og integrationsministeren offentliggjorde den 21. februar 2025 regeringens handlingsplan mod racisme. Planen indeholder 12 initiativer, der har til formål at bekæmpe racisme og diskrimination mod grønlændere i Danmark samt styrke indsatsen for ligebehandling af herboende grønlændere. Regeringen har herudover afsat 35 mio. kr. i perioden 2025-2028, der skal sikre en grundig og længerevarende indsats mod racisme og diskrimination over for grønlændere samt øget ligebehandling af herboende grønlændere.

2.7 Oprydning efter tidligere amerikansk militær tilstedeværelse i Grønland

Naalakkersuisut og regeringen indgik i 2018 aftale om oprydning efter tidligere amerikansk militær tilstedeværelse i Grønland på lokaliteter, som ikke længere er i anvendelse, og som ikke er overdraget til andre eller omfattet af øvrige aftaler. Der er siden 2018 gennemført en række kortlægninger, oprydningsaktiviteter og miljøvurderinger, bl.a. i Ikateq og Ittoqqortoormiit (Hvalrosbugten) i Østgrønland samt i Marraq syd for Nuuk. Oprydningsopgaverne er bl.a. udfordret af en kort arbejdsæson på lokaliteter, der er vanskeligt tilgængelige. Indsatser på alle lokaliteter planlægges efter Grønlands Nationalmuseum og Arkivs vurderinger af lokaliteternes kulturværdi. Aftaleparterne har i foråret 2024 godkendt den grønlandsk-danske styregruppes evalueringsrapport vedr. udmøntning af den politiske aftale fra 2018. Evalueringen viser behov for at fortsætte oprydningsarbejdet, og det vil ske i forhold til de resterende opgaver, som er identificeret. Der er afsat i alt 180 mio. kr. til oprydningen.

2.8 Opdatering af søkort

Pålidelige søkort er en forudsætning for sikker sejlads i Arktis. Geodatastyrelsen har siden 2009 samarbejdet med Naalakkersuisut om at opdatere søkort for at forbedre navigationsmulighederne i det sydvestlige Grønland (Nunap Isua-Upernavik). Klima-, energi- og forsyningsministeren og daværende Naalakkersuisoq for Boliger og Infrastruktur har den 23. januar 2025 indgået hensigtserklæring om samarbejde vedr. udarbejdelse af søkort over Grønland gennem 4-årige rammeplaner frem mod 2041. Samarbejde finansieres på den danske finanslov.

2.9 Fødevare- og veterinærområdet

Fødevarestyrelsen har i 2024 etableret et kontor i Nuuk med henblik på at overføre visse arbejdsopgaver til Grønland, som i dag varetages i Danmark. Kontoret skal indledningsvist varetage kontrolopgaver i forbindelse med grønlandsk eksportgodkendte fødevarer virksomheder. Den 1. januar 2024 trådte en række bekendtgørelser i kraft, der muliggør foderproduktion af fiskemel og fiskeolie i Grønland med henblik på eksport. Grønland har hidtil ikke haft eksport af foder, men erhvervet i Grønland har udtrykt ønske om denne eksportmulighed.

2.10 Overtagelse af sagsområder

Naalakkersuisut bemyndigede i november 2021 daværende Formand for Naalakkersuisut og daværende Naalakkersuisoq for Erhverv og Handel til at forberede kommende igangsættelse af forhandlinger med rigsmyndighederne angående overtagelse af sagsområdet selskabs-, regnskabs- og revisorområdet i henhold til § 3, stk. 2 i selvstyreloven. Erhvervsministeriet er sammen med de grønlandske myndigheder

ved at udarbejde en redegørelse om mulige modeller for overtagelse.

Daværende Naalakkersuisoq for Boliger og Infrastruktur har i januar 2023 anmodet transportministeren om en redegørelse for overtagelse af færdselsområdet i henhold til § 3, stk. 1 i selvstyreloven.

3. FÆLLES SAMARBEJDS- OG INDSATSOMRÅDER

3.1 Opdatering af lovgivning mv.

Regeringen har iværksat, at alle ministerier i samarbejde med Færøernes landsstyre og Naalakkersuisut gennemgår deres ressort med henblik på at danne et samlet tværgående overblik over udeståender fx i lovgivningsarbejde og lignende i relation til Færøerne og Grønland, jf. regeringsgrundlaget. Der udarbejdes på baggrund heraf en samlet konkret handlingsplan for hhv. Færøerne og Grønland, som sikrer en fælles forståelse af, hvilke udeståender der eksisterer, og hvordan disse løses, herunder hvorledes der prioriteres på tværs af de udestående sager, så der sikres et særligt fokus på at løse de samlet set højest prioriterede sager først. Sideløbende fortsætter ressortministerierne med at håndtere de enkelte udeståender, herunder som led i ministeriernes løbende arbejde med at sætte lovgivning i kraft for Færøerne og Grønland.

3.2 Styrket samarbejde på det udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske område

Danmark, Færøerne og Grønland samarbejder på det udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske område inden for rammerne af hjemmestyre- og selvstyreordningerne samt grundloven. Udenrigstjenesten arbejder for hele rigsfællesskabets interesser, og Forsvaret værner om hele rigsfællesskabets sikkerhed. Samarbejdet foregår både bilateralt og i en række internationale fora gennem tæt koordination af landenes interesser.

Regeringen, Færøernes landsstyre og Naalakkersuisut ønsker et tæt, respektfuldt og ligestillet samarbejde om udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik med særlig relevans for Færøerne og Grønland. Deling af både klassificeret og uklassificeret information er et vigtigt element heri.

Regeringen var den 27. august 2024 vært for det tredje møde i Udenrigs-, Sikkerheds- og Forsvarspolitisk Kontaktudvalg, som blev afholdt i Aalborg. Udvalget havde på mødet fokus på informationsudveksling om den geopolitiske situation, herunder særligt Ruslands fortsatte krig i Ukraine og situationen i Mellemøsten. Udvalget drøftede også en række konkrete sager, herunder iværksættelse af nævnsbehandling under den færøske hjemmestyrelse (§ 6-nævnet) af færøsk medlemskab i Verdenshandelsorganisationen (WTO) i eget navn samt spørgsmål relateret til Kongerigets kommende formandskab for Arktisk Råd. Der blev den 20. december 2024 opnået enighed mellem Grønland, Færøerne og Dan-

mark om varetagelsen af det kommende formandskab for Arktisk Råd, herunder at Grønland får en særlig rolle og udpeger en kandidat til arktisk ambassadør. Naalakkersuisoq for udenrigsanliggender præsenterede den 11. april 2025 Kongerigets formandskabsprogram for Arktisk Råd og offentliggjorde samtidig udnævnelsen af den nye arktiske ambassadør. Færøerne varetager formandskabet for Kontaktudvalget i 2025.

Samarbejde om USA's engagement i Grønland

Samarbejdet mellem Kongeriget og USA har i den første del af 2025 været præget af det markante amerikanske fokus på Grønland. På et fælles pressemøde efter møde i Kontaktudvalget i København den 10. januar 2025 udtalte statsministeren og den daværende Formand for Naalakkersuisut, at man ønsker at samarbejde med USA, men at det er Grønland selv, der skal definere sin fremtid. Statsministeren afholdt i forbindelse med et arbejdsbesøg i Grønland den 2.-4. april 2025 fælles pressemøde med den fungerende Formand for Naalakkersuisut og den kommende Formand for Naalakkersuisut ombord på flådefartøjet Vædderen. På pressemødet blev budskaberne om, at Grønland definerer sin egen fremtid og ønsket om styrket samarbejde med USA gentaget men med henvisning til, at det skal ske med respekt for folkeretten, staternes suverænitet og territorial integritet. Statsministeren nævnte også, at samarbejdet mellem Danmark og Grønland skal være ligeværdigt, respektfuldt og ordentligt.

Det mere rutinemæssige samarbejde om USA's militære tilstedeværelse i Grønland, drøftes årligt i Permanent Committee, med deltagelse fra USA, Grønland og Danmark. Seneste møde blev afholdt den 6. juni 2024 i Washington D. C. På møderne drøftes Pituffik Space Base's drift og relaterede forsvars- og sikkerhedspolitiske emner. Næste møde i Permanent Committee forventes afholdt i Nuuk i sommeren 2025.

USA har siden 2020 bevilliget i alt 22,5 mio. USD til at styrke og udvikle det civile samarbejde med Grønland. Midlerne skal anvendes over en ca. 5-årig periode og udgør det økonomiske grundlag for samarbejdet om fx handel, investeringer, økonomiske forhold, energi, råstoffer, uddannelse, turisme og naturforvaltning. Implementeringen af projekterne sker i samarbejde mellem grønlandske og amerikanske myndigheder, mens den overordnede udvikling følges i den såkaldte Joint Committee mellem USA, Grønland og Danmark, hvor seneste møde fandt sted den 21. oktober 2024 i Washington D. C.

Færøernes og Grønlands relationer til EU

EU er en vigtig samarbejdspartner for både Færøerne og Grønland, og der arbejdes løbende på at styrke og udbygge relationerne. Danmark bistår så vidt muligt i dette arbejde.

Færøerne arbejder fortsat målrettet på at øge samarbejdet med EU, herunder særligt i form af en forbedret handels-

aftale. Dialogen mellem EU-Kommissionen og Færøerne om et tættere samarbejde er intensiveret de senere år, og i marts 2024 underskrev formanden for EU-kommissionen og lagmanden i Tórshavn en aftale om styrkelse af samarbejdet. Samarbejdsaftalen er et skridt hen imod en forbedret handelsaftale mellem Færøerne og EU.

Grønland er knyttet til EU gennem associeringsordningen for oversøiske lande og territorier (OLT). I kraft af en rådsafgørelse fra 2021 yder EU budgetstøtte til Grønland på i alt 225 mio. euro i EU-budgetperioden 2021-2027.

EU-Kommissionen åbnede den 15. marts 2024 et EU-kontor i Nuuk i forbindelse med besøg af formanden for EU-Kommissionen. Kontoret skal understøtte samarbejdet vedr. EU's budgetstøtte til Grønland inden for uddannelse og grøn vækst og identificere nye samarbejdsmuligheder. Kontoret skal også arbejde med implementering af et nyt strategisk samarbejde om råstofværdikæder, som Naalakkersuisut og EU-Kommissionen underskrev i november 2023.

Grønland og EU underskrev i december 2024 en ny fiskeripartnerskabsaftale om bæredygtigt fiskeri, der regulerer EU's fiskeri i grønlandsk farvand samt EU's betaling herfor. Aftalen gælder for perioden 2025-30. Det ventes, at betalingen til Grønland fra fiskeripartnerskabsaftalen med EU for fiskerirettigheder, licensbetalinger fra EU-rederier og budgetstøtte til fiskerisektoren samlet set vil udgøre 127 mio. euro i den seksårige periode. Aftalen indeholder således en finansiell kompensation på i alt ca. 21 mio. euro årligt i perioden. Udover den direkte finansielle kompensation fra aftalen får Grønland toldfri adgang for fiskeprodukter til EU.

Færøernes landsstyes ønske om medlemskab i WTO i eget navn

Færøernes landsstyre har i en årrække udtrykt ønske om at blive medlem i Verdenshandelsorganisationen (WTO) i eget navn. Der har imidlertid ikke været enighed mellem skiftende danske regeringer og Færøernes landsstyre om, hvorvidt selvstændigt færøsk medlemskab er muligt inden for de forfatningsmæssige rammer. Færøernes landsstyre og regeringen har på den baggrund aktiveret hjemmestyrelovens § 6, hvorefter der nedsættes et særligt nævn, som skal forholde sig til den retlige uenighed. Statsministeren og lagmanden underskrev den 10. januar 2025 en fælles anmodning til Højesterets præsident herom. Repræsentanter fra Færøernes landsstyre og regeringen er blevet udpeget, og det første møde blev afholdt den 28. marts 2025.

Nordisk samarbejde

Det nordiske samarbejde i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er i den nuværende geopolitiske situation blevet endnu vigtigere. Samarbejdet reguleres i Helsingforsaftalen. Færøerne, Grønland og Åland er ikke kontraherende parter til aftalen og dermed ikke fuldgyldige medlemmer af

det nordiske samarbejde. Spørgsmålet om de selvstyrende landes ønske om fuldgyldigt medlemskab af det nordiske samarbejde har været et højt prioriteret emne i 2024 og fortsat i 2025. Nordisk Råd nedsatte en arbejdsgruppe, som fremlagde en rapport med forslag til en opdatering af Helsingforsaftalen den 9. april 2024, og den 25. oktober 2024 sendte statsministeren en skriftlig støtteerklæring til de øvrige nordiske statsministre. Her fremgår det, at regeringen støtter, at Helsingforsaftalen ændres, så Færøerne og Grønland kan opnå fuldt medlemskab, for så vidt det er foreneligt med Færøernes og Grønlands forfatningsmæssige status.

Den 31. oktober 2024 vedtog Nordisk Råd en anbefaling om revision af Helsingforsaftalen til de nordiske regeringer med opbakning fra alle medlemmer. I anbefalingen foreslås det at nedsætte en kommission, som skal udarbejde ændringsforslag til en opdatering af Helsingforsaftalen. Det omfatter bl.a. spørgsmålet om muligheden for fuldgyldigt medlemskab for Færøerne og Grønland. De nordiske samarbejdsministre vedtog den 4. april 2025 mandat for en juridisk udreder, som får til opgave – inden udgangen af 2025 – at undersøge relevante spørgsmål, herunder primært juridiske i relation til en evt. opdatering af Helsingforsaftalen. Når udredningen foreligger, vil de nordiske regeringer skulle tage stilling til en evt. nedsættelse af en kommission.

Udenrigs- og sikkerhedspolitik

Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) vurderer, at Rusland prioriterer Arktis højt og vil demonstrere styrke gennem en aggressiv og truende adfærd, som vil medføre større risiko for eskalation end før set i Arktis. Rusland vil også forsøge at fortsætte sin militære opbygning i regionen. Krigen i Ukraine lægger dog beslag på så store ressourcer, at Rusland vil få vanskeligt ved at fastholde sin ambition. Rusland vil fortsat modvilligt give Kina øget adgang til den russiske del af Arktis. Kina har langsigtede økonomiske interesser i Arktis, der bl.a. består i at sikre sig adgang til søtransportruter og naturressourcer. USA har udtrykt stigende interesse for sikkerhedssituationen i Arktis. Det er en interesse som Kongeriget deler.

Politiets Efterretningstjeneste (PET) har tidligere vurderet, at russisk og kinesisk efterretningsvirksomhed, herunder spionage og påvirkningsaktivitet, udgør en trussel mod visse danske, færøske og grønlandske myndigheder, beslutningstagere, virksomheder og forskningsinstitutioner. For at imødegå truslen fra efterretningsaktivitet rådgiver PET løbende færøske og grønlandske myndigheder. PET gennemfører i den forbindelse bl.a. kurser om god sikkerhedskultur, briefing om spionagetruslen og gennemgange af den fysiske sikkerhed. Rådgivningen omfatter også virksomheder, uddannelsesinstitutioner og politiet. FE har tilsvarende løbende dialog med de færøske og grønlandske myndigheder om den overordnede sikkerhedspolitiske udvikling.

Færøernes landsstyre og Naalakkersuisut har udtrykt fordommelse af Ruslands krig i Ukraine og har løbende arbej-

det med at tilslutte sig EU's sanktioner mod Rusland, der er koordineret med øvrige vestlige lande.

Samarbejdet på det forsvarspolitiske område

Forsvaret varetager myndighedsopgaver på Færøerne og i Grønland, bl.a. i form af farvandsovervågning og suverænitetshævdelse. Forsvaret bidrager også til at løse en række øvrige opgaver som følge af sin tilstedeværelse, herunder fiskeriinspektion, støtte til politiet samt eftersøgnings- og redningstjeneste. Forsvaret bistod fx i maj 2024 Grønlands Politi i forbindelse med afvisning af en større ekspedition, der ikke havde tilladelse til passage i nationalparken i Nordøstgrønland. Forsvaret varetager også søopmåling og opgaver på havmiljøområdet i Grønland.

Samarbejdet med arktiske allierede, herunder USA, Canada og de andre nordiske lande er væsentligt for Forsvarets opgaveløsning i Arktis og Nordatlanten. Der ses også i lyset af det skærpede trusselsbillede en stigende efterspørgsel på øvelsesaktivitet i området, som bidrager til hhv. Forsvarets evne til at kunne indsætte enheder og til NATO's afskrækkelsesprofil i regionen.

Danmark, Færøerne og Grønland står ved et historisk forsvars- og sikkerhedspolitisk vendepunkt. Regeringen og partierne bag forsvarsforliget indgik på den baggrund i januar 2025 i tæt samarbejde med Færøernes Landsstyre og Naalakkersuisut delaftale 1 om Arktis og Nordatlanten. Der er med delaftalen afsat 14,6 mia. kr. til nye initiativer, herunder anskaffelse af langtrækkende droner, nye arktiske skibe og øget optag på Arktisk Basisuddannelse. Med delaftale 1 tages de første vigtige skridt i styrkelsen af forsvaret og sikkerheden i Arktis og Nordatlanten under forsvarsforliget 2024-2033. Der skal i første halvår af 2025 indgås en delaftale 2 om Arktis og Nordatlanten med en yderligere styrkelse. Den samlede, markante investering skal laves bl.a. med henblik på at opfylde NATO's kommende styrkemål.

Beredskabs- og samfundssikkerhedsområdet

Forsvarsforligets delaftale 1 om Arktis og Nordatlanten styrker også samfundssikkerheden på Færøerne og i Grønland bl.a. ved at støtte et samarbejde mellem Beredskabsstyrelsen og beredskabsmyndighederne i Grønland om bl.a. udarbejdelse af risikobilleder. Endvidere kan det mobilbaserede varslingsystem S! RENEN udbredes i rigsfællesskabet. Herudover vil det nukleare beredskab i Grønland blive styrket ved at etablere en yderligere målestation i Østgrønland. Implementering af initiativerne gennemføres i samarbejde med de færøske og grønlandske myndigheder.

Cyberområdet

Fremmede stater og kriminelle hackere udgør en vedvarende og betydelig cybertrussel mod hele rigsfællesskabet. Den alvorlige cybertrussel er afspejlet i den seneste udgave af trusselsvurderingen "Cybertruslen mod Grønland", som Center

for Cybersikkerhed – nu Styrelsen for Samfundssikkerhed (SAMSIK) – udgav i april 2024. SAMSIK vurderer, at truslen fra cyberspionage mod Grønland er meget høj. Særligt Grønlands centrale placering i Arktis bidrager til truslen, da både Rusland og Kina har store interesser i regionen. Truslen fra destruktive cyberangreb mod Grønland er dog fortsat lav.

SAMSIK og den grønlandske digitaliseringsstyrelse har indgået en samarbejdsaftale, hvor der samarbejdes på en række områder, herunder videndeling, rådgivning og bistand, udveksling af medarbejdere og oplysning til myndigheder, virksomheder og borgere. SAMSIK er også løbende i dialog med færøske myndigheder og virksomheder om cybersikkerhed. Det har bl.a. resulteret i en række konkrete samarbejdsområder, herunder i forbindelse med etablering af en myndighed for cybersikkerhed på Færøerne. Ligesom SAMSIK har en samarbejdsaftale med Grønlands digitaliseringsstyrelse, har der været dialog med den relevante færøske myndighed om indgåelse af en samarbejdsaftale.

3.3 Styrket forskning i klima, miljø, energi og havet

Regeringen og Folketingets partier har som led i aftaler om fordeling af forskningsreserven mv. for 2025 afsat 54 mio. kr. til at styrke den arktiske forskning, der kan bidrage til en bæredygtig udvikling i Arktis gennem en større forståelse af klimaforandringerne og deres betydning for både biodiversitet, økosystemer, kulturarv og levevilkår i Arktis, herunder med fokus på inddragelse af lokalbefolkningen og kapacitetsopbygning.

Som led i aftalerne prioriteres endvidere 21,2 mio. kr. til at videreføre to initiativer under Danmark og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS), der adresserer målinger af indlandsisen i Grønland (PROMICE og Greenland Climate Network), samt 34,4 mio. kr. til Nationalt Center for Klimaforskning (NCKF/DMI) arbejde med bl.a. overvågning og fremskrivning af det polare klima og nordatlantiske klimaændringer.

Gennem klimastøtte til Arktis under Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet anvendes der 19,8 mio. kr. i 2025 på bl.a. langsigtede arktiske klimaundersøgelser i Grønland. Indsatserne gennemføres af videns- og forskningsinstitutioner i rigsfællesskabet. De langsigtede indsatser har betydning for forståelsen af, hvordan klimaforandringerne påvirker Arktis og bidrager til rigsfællesskabets klimaforskningsindsatser i bl.a. Arktisk Råd.

Gennem miljøstøtte til Arktis under Miljøministeriet anvendes der 33,9 mio. kr. i 2025 på bl.a. langsigtede og enkeltstående arktiske miljø- og naturundersøgelser ved Færøerne og i Grønland. Indsatserne gennemføres af færøske, grønlandske og danske videns- og forskningsinstitutioner. De langsigtede indsatser bidrager til opfyldelse af internationale natur- og miljøkonventioner, Arktisk Råd og andre relevante fora og er væsentlige for forståelsen af, hvordan miljø, natur

og klimaforandringerne påvirker befolkningen i Arktis og regionens økosystemer.

3.4 Styrket kendskab til rigsfællesskabet på kultur- og undervisningsområdet

På Kulturministeriets område er der afsat i alt 156,7 mio. kr. i perioden 2024-2028 til initiativer målrettet Færøerne og Grønland. Det omfatter bl.a. initiativer, der har til formål at udbrede viden og kendskab til rigsfællesskabet. Fx er der afsat midler til filmstøtteordningen Norddok, der skal bidrage til dokumentarfilmproduktioner om rigsfællesskabet samt styrke filmmiljøerne på Færøerne og i Grønland.

Der er også afsat midler til initiativer, der skal støtte unge-udveksling og -samarbejde på tværs af rigsfællesskabet. Det gælder bl.a. rigsfællesskabets højskolestipendium, hvorigennem grønlandske, færøske og danske unge kan søge om tilskud til et højskoleophold i en anden del af rigsfællesskabet,

samt Sjómaq-projektet, der skal styrke ungefællesskaber på tværs af Danmark, Færøerne og Grønland.

På Børne- og Undervisningsministeriets område er der afsat i alt 40,0 mio. kr. i perioden 2024-2028 til initiativer målrettet Færøerne og Grønland. Der er afsat midler til en sommerskole i Grønland (Joint Science in Education Project) og en rejsepulje til studieture til Færøerne og Grønland. Der er endvidere afsat midler til en undervisningspulje om det moderne færøske og grønlandske samfund, udvikling af undervisningsmaterialer om Danmarks kolonihistorie samt styrkelse af børn og unges viden om Grønland gennem skoletjenester i regi af bl.a. De Grønlandske Huse. Yderligere afholdes udgifter til Efterskoleforeningens Stipendieordning til initiativer, der styrker herboende udsatte grønlandske unges faglige og sociale kompetencer.